

Myšlení Hannah Arendtové v kontextu dějin politických idejí

PŮVOD TOTALITARISMU (1951)

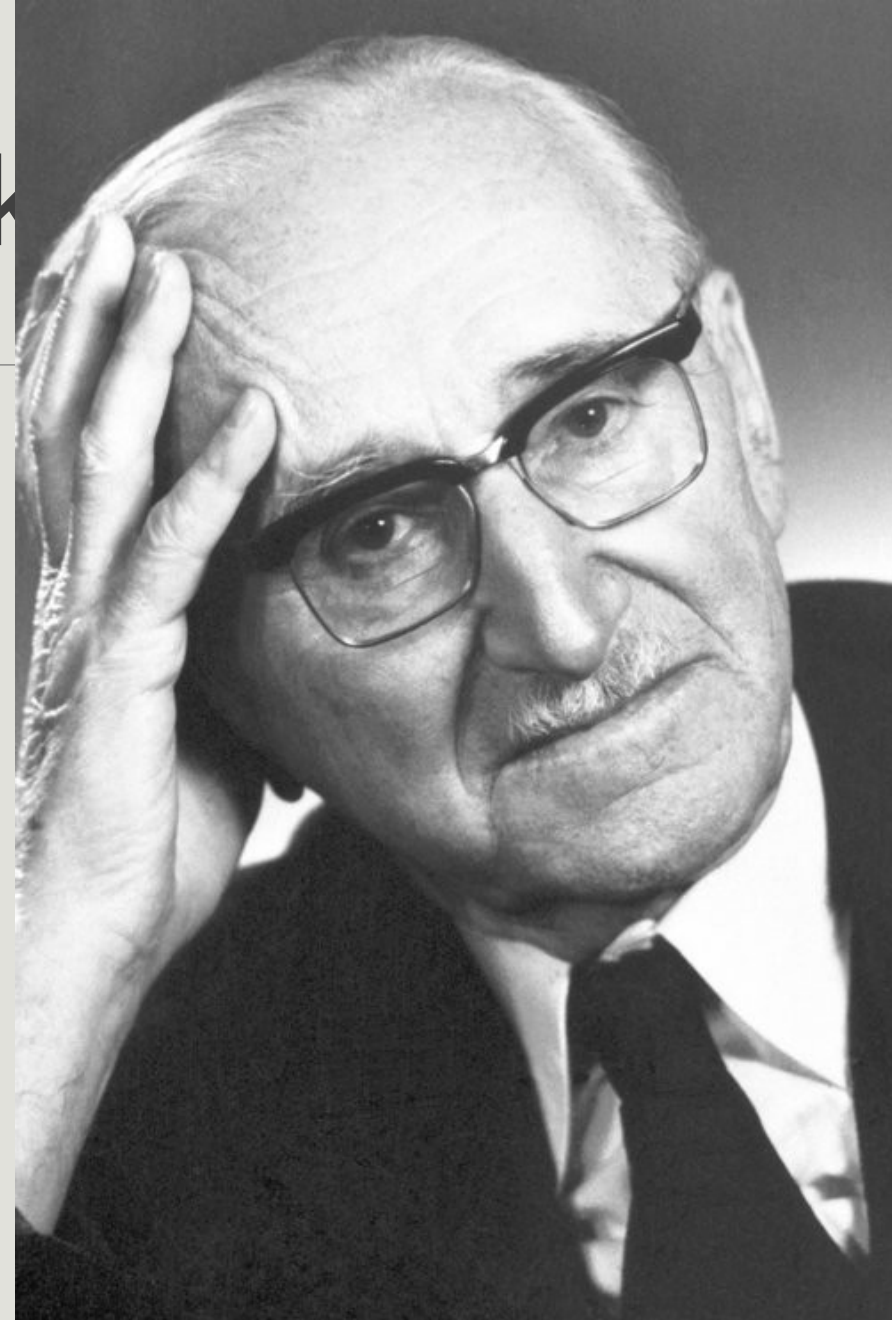
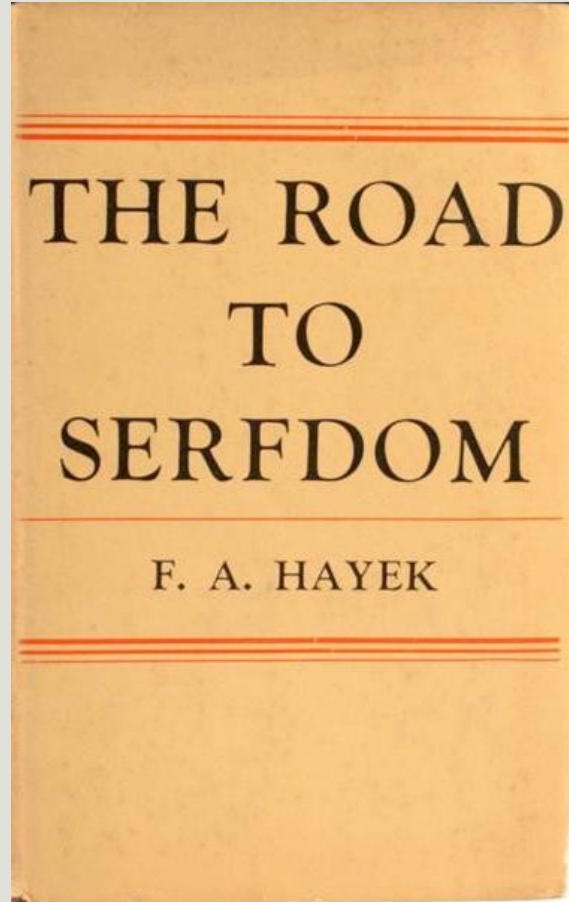
VITA ACTIVA NEBOLI O ČINNÉM ŽIVOTĚ (1958)

Friedrich August von Hayek

(1899-1992)

1944 The Road to Serfdom

- (*Cesta do otroctví*)

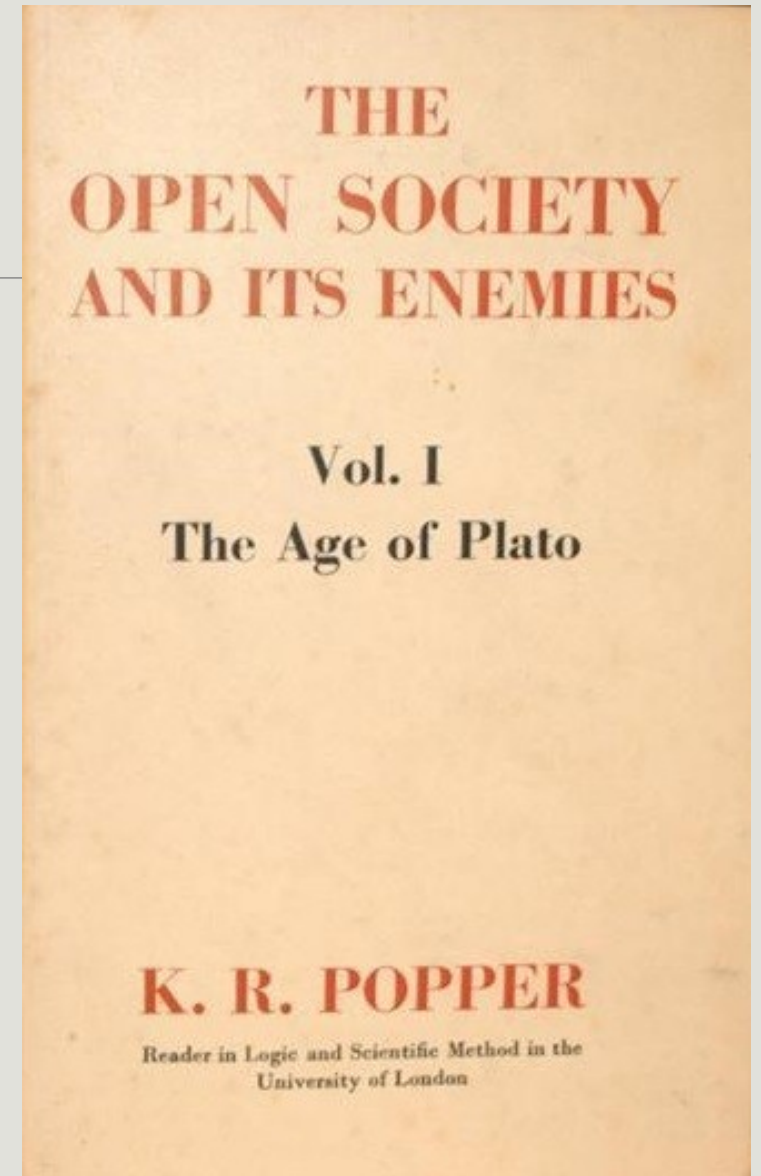
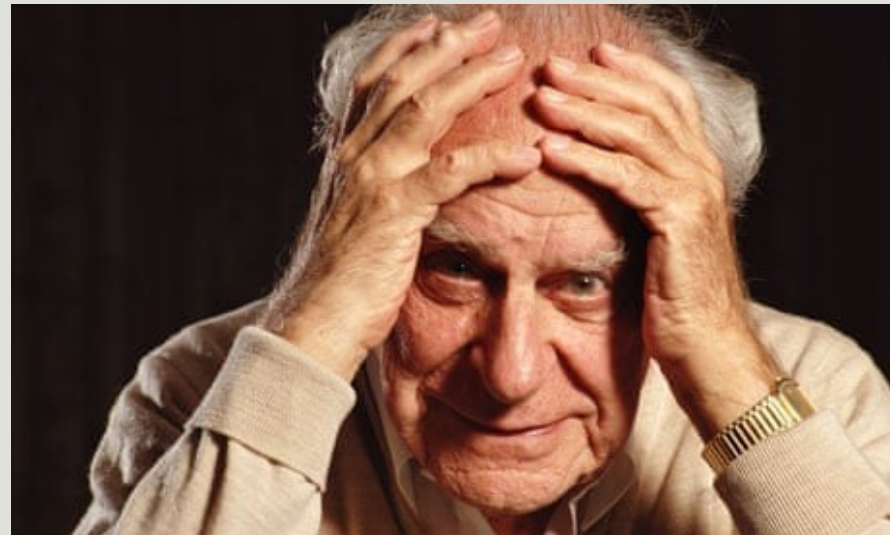

Karl R. Popper

(1902-1994)

1945

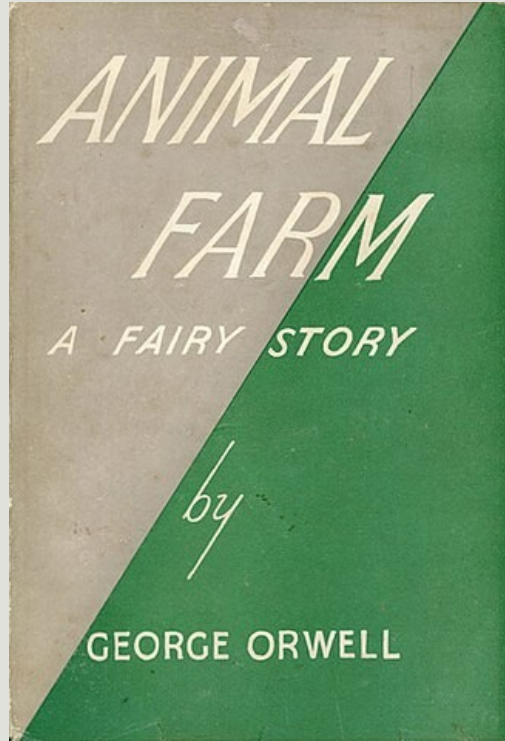
The Open Society and Its Enemies (I-II)
(Otevřená společnost a její nepřátelé)

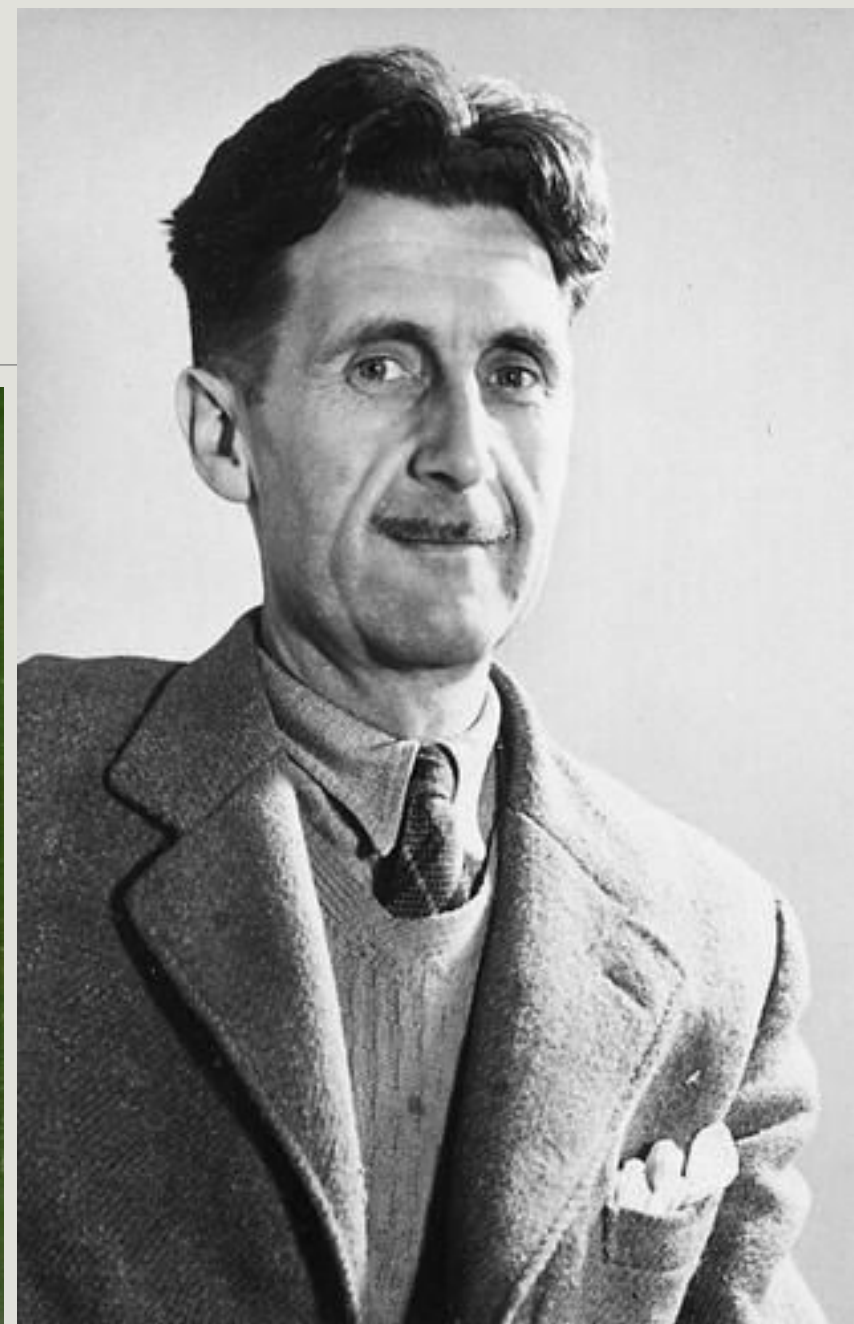
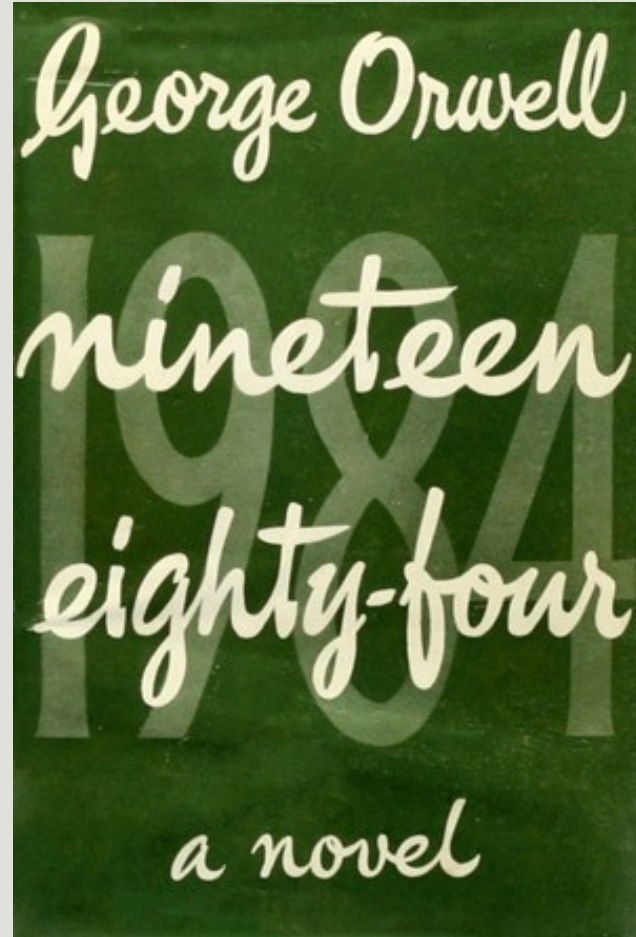
George Orwell (Artur Blair)

(1899-1992)

1945

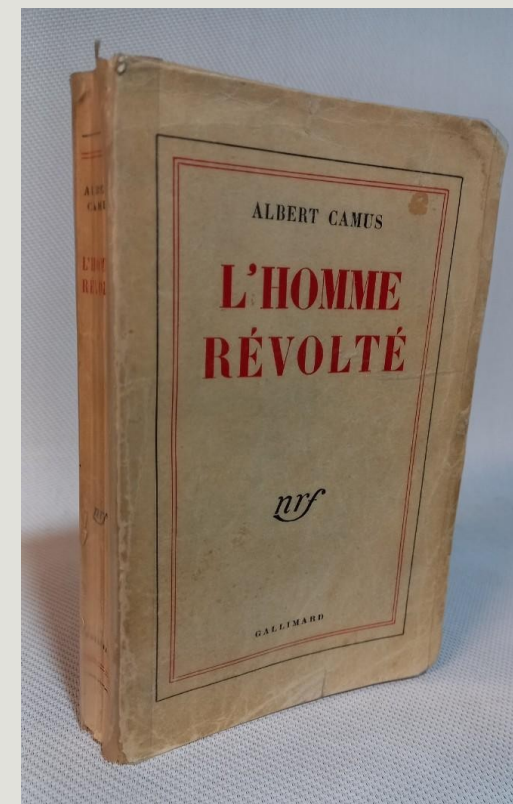
1949

Albert Camus (1902-1994)

1951

L'Homme révolté
(*Člověk revoltující*)

The New Science of Politics

An Introduction

By
ERIC VOEGELIN

(1952)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO · ILLINOIS

Eric Voegelin
(1901-1985)

1952 The New Science of Politics (*Nově věda o politice*)

Koncept **politických náboženství**.

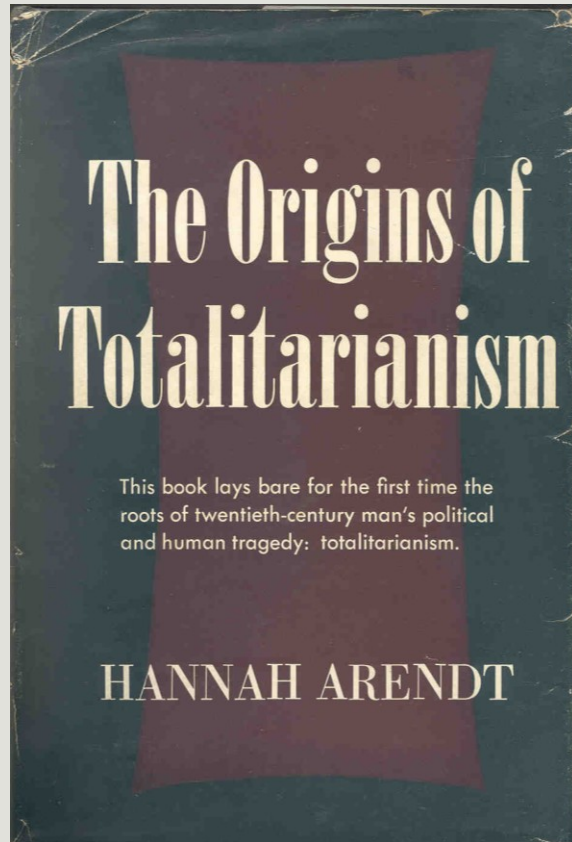
195
1

New York

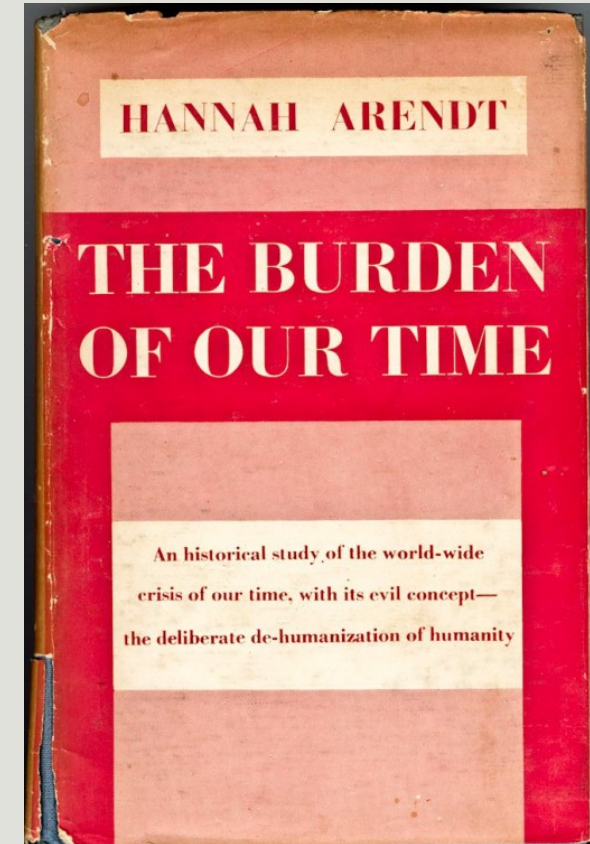
The Origins of Totalitarianism

London

The Burden of Our Time

Hannah Arendtová
(1906-1975)

Hannah Arendtová

(1906-1975)

1906 narozena v Lindenu u Hannoveru, dospívání v Königsbergu

1924-1928 studia filozofie, řečtiny a teologie v Marburgu, Freiburgu a Heidelbergu

1933 odchod do exilu do Francie

30. léta a poč. 40. let. práce pro různé sionistické organizace

1940 internace ve francouzském koncentračním táboře Gurs v jižní Francii

1941 útěk a vystěhování do USA

1946-1949 knižní redaktorka

1948-1952 jednatelka organizace zachraňující židovské kulturní dědictví v Evropě

50. léta přednášky jako hostující profesorka v Princetonu, Harwardu, v New Yorku, Chicagu, Berkley

1961 účast na procesu s Adolfem Eichmannem v Jeruzalémě

1963-1967 profesorka na univerzitě v Chicagu

1967-1975 profesorka v New Yorku (New School for Social Research)

Mary McCarthy

(1912-1989)

americká spisovatelka

„Poslední dva týdny jsem vaši knihu četla zcela jí pohlcená, ve vaně, při jízdě autem, při čekání ve frontě v obchodě. Zdá se mi, že je to skutečně mimořádné dílo, pokrok v lidském myšlení v posledním desetiletí, a zároveň poutavé a fascinující takovým způsobem, jakým je román: tj. že téměř na každé stránce říká něco, co je neotřelé, co člověk nemohl předpokládat z toho, co bylo předtím, ale co pak pozná jako nevyhnutelné a předznamenané základním dějem myšlenek.“

Mary McCarthy Hannah Arendtové, Rhode Island 26. 4. 1951

Karl Jaspers

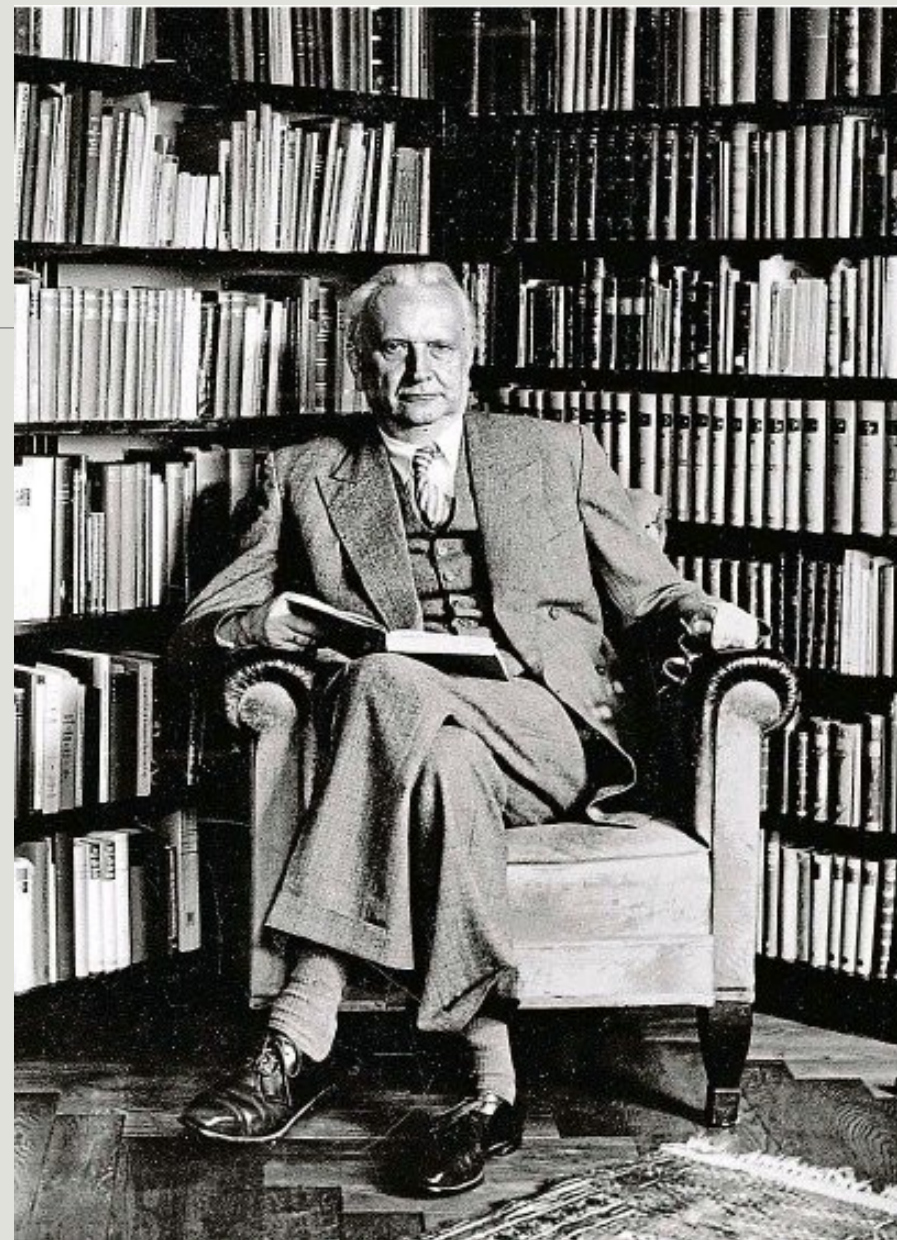
(1883-1969)

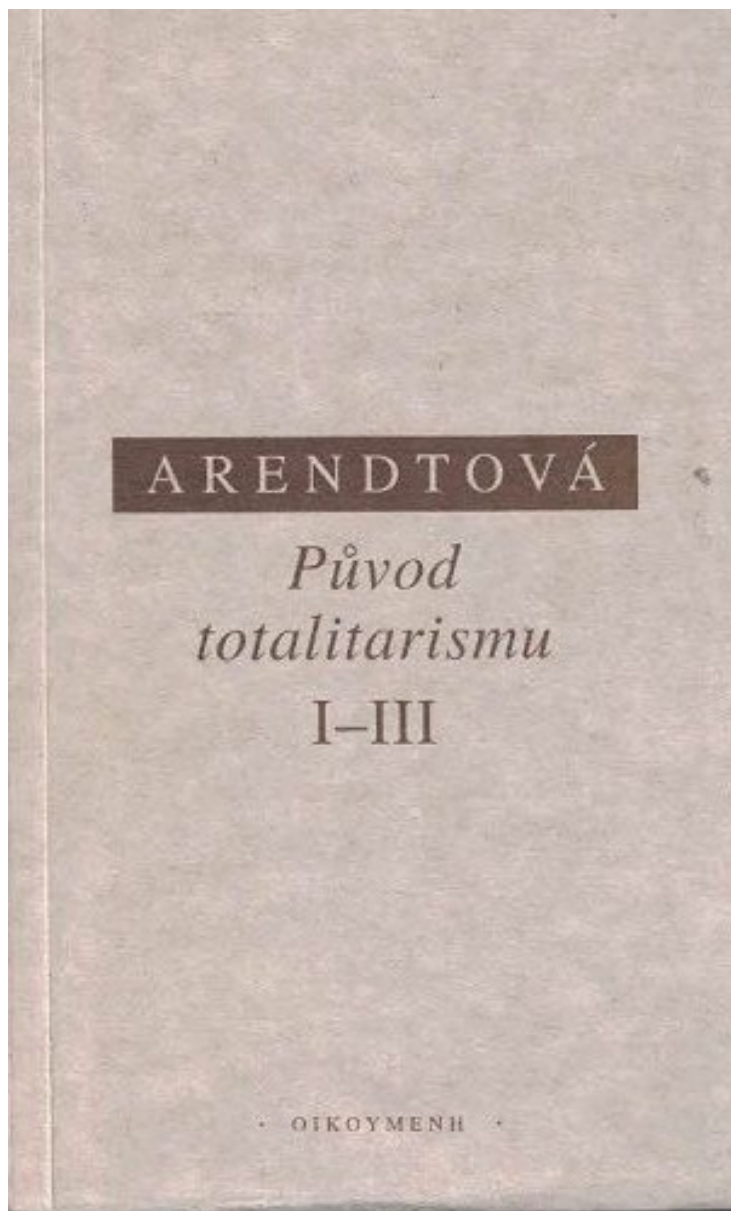
1931 *Die Geistige Situation der Zeit* (Duchovní situaci doby).

1946 *Die Schuldfrage* (Otázka viny)

1957 *Die Atombombe und die Zukunft des Menschen* (Atomová bomba a budoucnost lidstva)

1966 kritický esej *Wohin treibt die Bundesrepublik* (Kam se řítí Spolková republika)

Totalitarismus je **nová forma** politického systému, která se zrodila v důsledku vývoje průmyslové společnosti a rozpadu třídní společnosti 19. století a stala se formou politického uspořádání masové společnosti 20. století.

Příklady totalitní nadvlády: Hitlerovo nacistické Německo a Stalinův Sovětský svaz

Tři části (elementy) nedeterministického historického modelu zrodu totalitního panství

1. antisemitismus
2. imperialismus a rasismus
3. totalitarismus

Totalitní hnutí je odkázáno na beztvarou masu osamělých, ale straně a ideologii oddaných jednotlivců

„Totalitní hnutí jsou masovými organizacemi atomizovaných, izolovaných jedinců. Oproti všem ostatním stranám či hnutím jejich nejnápadnější vnější vlastností je požadavek totální, neomezené, nepodmíněné a nezaměnitelné loajálnosti každého jejího jednotlivého člena. Vůdci totalitního hnutí nastolují tento požadavek dokonce ještě předtím, než skutečně převezmou moc, a jakmile se dostanou k moci, zahájí obvykle proces totální organizace země. Jejich cílem, obsaženým v jejich ideologických systémech, je postupně zorganizovat celou lidskou rasu. Ovšem tam, kde totalitní vládě nepřipravovalo cestu totalitní hnutí [...], musí být hnutí zorganizováno až poté, a proto je třeba uměle vytvářet podmínky nezbytné pro jeho rozvoj, aby mohl být vybudován i psychologicky základ totálního ovládnutí – bezvýhradná loajálnost. Takovou loajálnost lze očekávat pouze od naprosto izolované bytosti, která je prostá všech možných společenských pout, ať už k rodině, přátelům, soudruhům, ba pouhým známým a nachází smysl svého pobytu na zemi pouze a výlučně v příslušnosti k hnutí, v členství ve straně.“ (český překlad, s. 452)

Metafora mocenského uspořádání totalitárního panství není pyramida, jako u tyranie, ale cibule

„Jelikož totalitarismu u moci zůstává věrný původním zásadám hnutí, nijak zvlášť nepřekvapuje nápadná podobnost organizačních nástrojů hnutí a tzv. totalitního státu. Rozdělení na členy strany a souputníky organizované v organizacích fronty nejenže nezmizí, ale veden nyní naopak ke ‚koordinaci‘ všeho obyvatelstva, k jeho masové organizaci do řad sympatizujících. Uchování stranické mocenské kontroly i při tomto ohromném nárůstu sympatizujících zajišťuje početní omezení členstva strany na privilegovanou ‚třídu‘ několika milionů a vytvoření nadřazené vnitřní strany několika statisíc, elitních útvarů. Multiplikace úřadů, duplikace funkcí a adaptace vztahu strana-sympatizující novým podmínkám prostě znamená, že zůstává ona zvláštní charakteristická cibulovitá struktura hnutí, v níž každá vrstva je frontou následující, militantnější formace. Státní mašinerie je přeměněna v organizaci fronty sympatizujících byrokratů, jejichž funkcí ve věcech vnitřních je šířit důvěru v masách občanů pouze koordinovaných a jejichž zahraniční vztahy spočívají v snaze oklamat vnější, netotalitní svět. A právě Vůdce, ve své dvojité funkci hlavy státu i vůdce hnutí, spojuje ve své osobě opět vrchol militantní krutosti a zároveň i normality, vzbuzující důvěru.“ (s. 561)

Koncentrační tábor jako laboratoř

Koncentrační a vyhlazovací tábory totalitních režimů slouží jako laboratoře, v nichž je ověřována základní víra totalitarismu, že možné je všechno. Ve srovnání s tím jsou všechny ostatní pokusy – včetně těch na poli medicíny, jejichž hrůzy jsou detailně podepsány v protokolech procesů proti lékařům třetí říše – druhořadého významu, i když je charakteristické, že tyto laboratoře sloužily pokusům všeho druhu.

Totalitní nadvláda, která se nekonečnou pluralitu a rozrůzněnost lidských bytostí pokouší zorganizovat tak, jako by všechno lidstvo bylo pouze jediný jedinec, je možná pouze tehdy, když se dá každá osoba bez rozdílu redukovat na jakýsi identický soubor naprosto neproměnných reakcí, takže každý z těchto svazků reakcí může být zcela náhodně zaměněn za kterýkoli jiný. [...]

Totalitní nadvláda se pokouší dosáhnout tohoto cíle jak ideologickou indoktrinací elitních útvarů, tak absolutním terorem v táborech; a zvěrstva, na něž jsou elitní útvary nelítostně navykány, se jaksi stávají praktickou aplikací ideologické indoktrinace – zkušebním terénem, v němž se musí osvědčit-, zatímco úděsná podívaná samotných táborů má podle předpokladů poskytnout potvrzení správnosti „teorií“ ideologie“. (český překlad, s. 593.)

1955

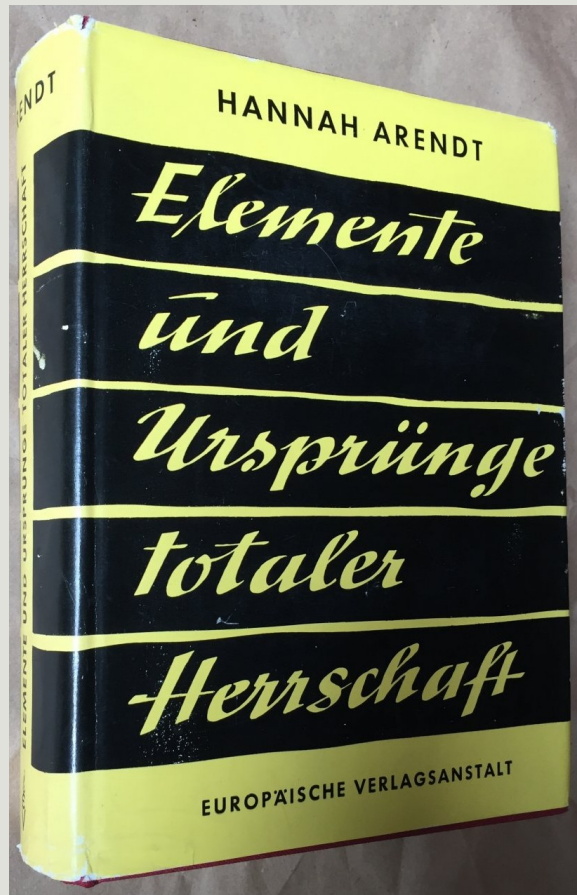
Frankfurt am Main

Elemente und Ursprünge totaler Herrschaft

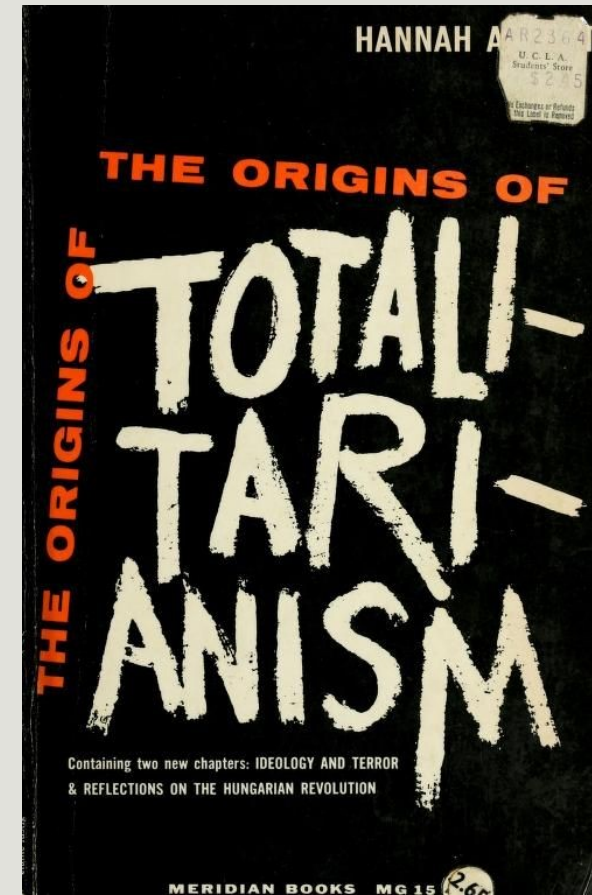
1958

New York

The Origins of Totalitarianism

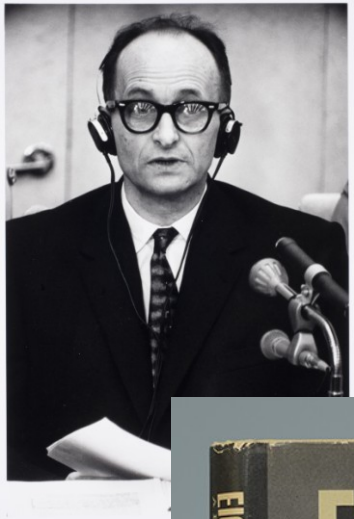

Hannah Arendtová
(1906-1975)

Podstata totalitarismu: **teror a ideologie**

„Totální teror, podstata totalitní vlády, neexistuje ani pro lidi, ani proti nim. Má poskytnout silám přírody nebo historie jedinečný nástroj k urychlení jejich pohybu. Tento pohyb, postupující podle svého vlastního zákona, nemůže být dlouhodobě brzděn; nakonec se jeho síla vždy ukáže mocnější než nejmocnější síly zplozené jednáním a vůlí lidí. [...] Prakticky řečeno to znamená, že teror na místě provádí rozsudky smrti, které údajně vynesla příroda nad „životaneschopnými“ rasami či jednotlivci nebo historie nad „odumírajícími třídami“, aniž by čekal na pomalejší a méně efektivní procesy přírody nebo historie samé.“ (české vydání, s. 629)

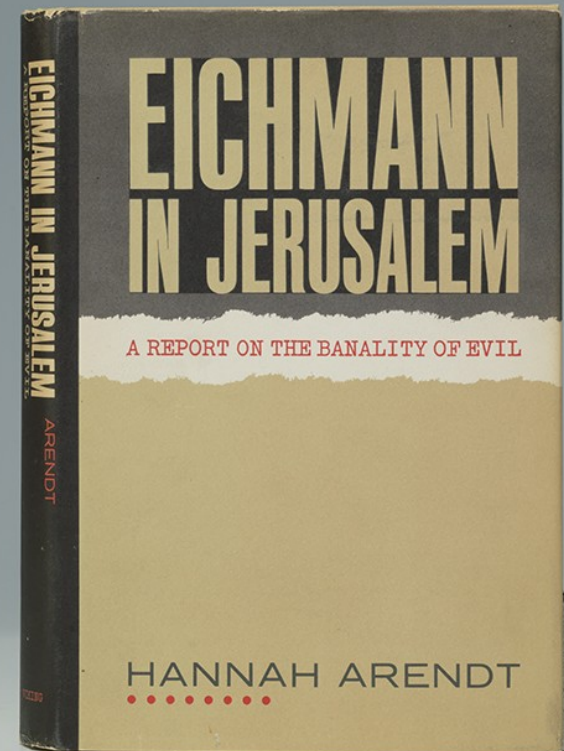

1963 Eichman v Jeruzalémě

Co znamená ona **banalita zla**?

„Eichmann nebyl Jago nebo Macbeth, nic nebylo vzdálenější jeho mysli než ona odhodlanost Richarda III. „stát se lotrem“.
Pomineme-li jeho mimořádnou horlivost, s níž toužil po osobním povýšení, žádné motivy neměl. A tato jeho horlivost sama o sobě vůbec nebyla kriminální. Eichmann by rozhodně nikdy nezavraždil svého nadřízeného, aby získal jeho post. *Jemu jenom, řekli bychom obyčejně, nikdy nedocházelo, co ve skutečnosti dělá.* [...] To, co ho predisponovalo, aby se stal jedním z největších zločinců nacistické epochy, byla naprostá nepřítomnost myšlení, něco, co v žádném případě není totožné s hloupostí. A jestliže toto je „banální“ a dokonce směšné, jestliže ani při nejlepší vůli jsem nebyla s to u Eichmanna odhalit d'ábelskou hloubku, neznamená to, že tuto Eichmannovu dispozici považuji za cosi obvyklého.“

(český překlad 1995, s. 380-381)

Doplňěk o podstatě totalitarismu

„Z hlediska politických a sociálních věd je ovšem důležité, že podstatou totalitní vlády – a snad to odpovídá povaze každé byrokracie – je vytvářet z lidí funkcionáře a pouhá kolečka v administrativní mašinerii a zbavovat je takto jejich lidskosti.“

(s. 383)

M. Palouš hovoří o **totalitní mentalitě**, která „nevyžaduje zaslepenost fanatika, věřícího v ideologická dogmata, ale chladnou, střízlivou a logickou věcnost toho, kdo je s to se od jakéhokoliv věcného obsahu oprostit a vydávat příkazy odpovídající logice moci, a udržovat d'ábelský systém v pohybu, jakkoli iracionální, nesmyslné a mnohdy i sebevražedné může být celkové směřování.“
(Doslov, s. 408)

Vita activa neboli O činném životě

1958

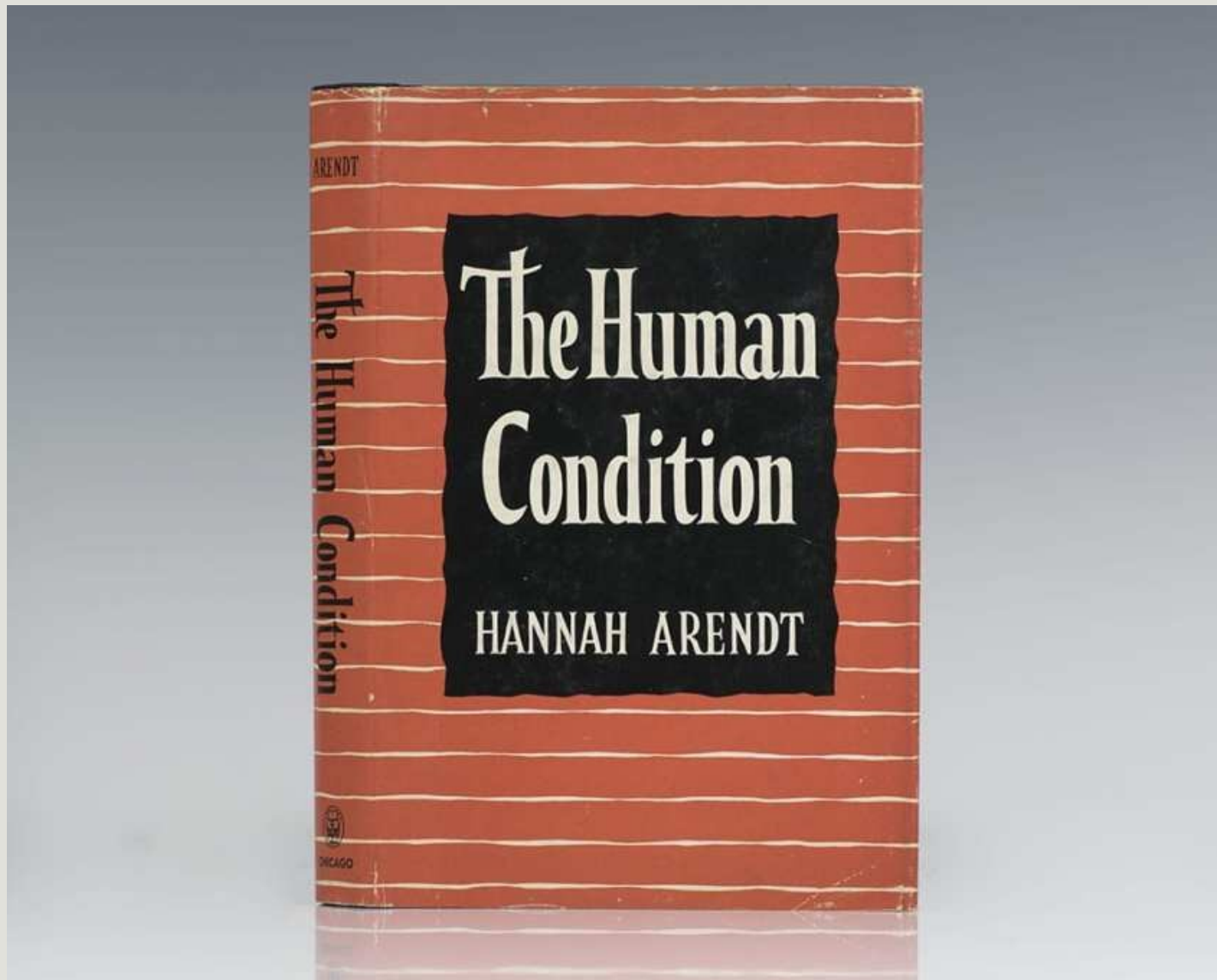
The Human Condition

1960

Vita activa oder Vom tätigen
Leben

2008

český překlad v nakladatelství
Oikoymenh

Podmínky lidské existence (*condition humaine*)

1. fakt plurality lidského bytí
2. fakt natality
3. fakt mortality

Navíc člověk není tvor pouze přírodní a platí podmiňující skutečnost splývání přírodního a kulturního:

„Lidé ovšem nežijí pouze za podmínek, které jim byly dány do vínku s jejich pozemskou existencí, ale navíc za podmínek, jež si sami vytvořili, avšak tyto podmínky jsou nadány stejnou podmiňující silou jako přírodní podmínky.“

Vita aktiva

Tři základní formy

- I. práce čili zajištění existence na bazální biologické rovině
- II. zhotovování čili tvorba
- III. jednání

Pojem svobody je smysluplný pouze v souvislosti s jednáním, které teprve zakládá sféru politiky. Politika je tedy bytostně spojena s se svobodnou účastí všech občanů na politickém rozhodování. Vylučuje aktivitu směřující k nějakému konečnému účelu a tedy rovněž jakékoliv násilí mimo rámec politiky.

